संस्कृतभारती – उत्तरतमिल्नाडु – जनवरी २०२४

गीताप्रवेशः_Sem 1 - उत्तरदीपिका

Min pass marks – 28 / 70

1) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत । 6

१. मुनि+इन्द्र = मनीन्द्रः = सवर्णदीर्घः

२. अति + आचारः = अत्याचारः = यण्

३. अप्+जम् = अब्जम् = जश्त्वसन्धिः

४. पं + चमे = पञ्चमे = परसवर्णः

५. रुदन्+आयाति = रुदन्नायाति = ङमुडागमसन्धिः

६. सखीन् + तथा = सखींस्तथा = सत्वसन्धिः

2) सन्धिं कृत्वा सन्धिनाम लिखत । 6

१. जानतोऽपि = विसर्गसन्धिः उकारः, गुणः,पूर्वरूपः

२. गङ्गेव = गुणः

३. अस्माभिर्दृश्यते = विसर्गसन्धिः रेफः

४. बालिके आगच्छतः = प्रगृह्य प्रकृतिभावः

५. हरिं वन्दे = अनुस्वारसन्धिः

६. भावुकः = यान्तवान्तादेशः

3) उचितपदेन वाक्यं पूरयात । 3

१. स्वरः, **अयोगवाहः**, व्यञ्जनं चेति अक्षरं त्रिविधम् ।

२. द्विमात्राकालेन उच्चारयितुं योग्यः **दीर्घः स्वरः**।

३. 'ददाति' – इत्यस्य णिजन्तं रूपं **दापयति** ।

४. एच् इति प्रत्याहारेण **ए,ओ,ऐ,औ** इत्येते वर्णाः गृहीताः भवन्ति ।

५. **हृ / कृ** धातोः णिजन्तत्वेन प्रयोगे प्रयोज्यकर्तुः द्वितीयाविभक्तिः विकल्पेन भवति ।

६. **धातोः** च उपसर्गस्य च मध्ये सन्धिः नित्यः ।

4) अधो दत्तयोः शीर्षकयोः एकस्मिन् विषये पञ्चभिः वाक्यैः सोदाहरणं लघु-टिप्पणीं लिखत **5**

अक्षरम्

अथवा

कर्तरि – "क्त"

5) आवरणे दत्तस्य पदस्य समुचितविभक्तिरूपेण णत्वनियमानुगुणं रेखाङ्कितं स्थानं पूरयत । 4

१ कार्यदर्शिना व्यवस्थाः समीक्षिताः

२ वृषभाणां समूहं पश्यतु ।

३ तत्र चत्वारि गृहाणि सन्ति ।

४ **श्रेष्ठेन** जनेन प्रेरितः प्रवरः धावति ।

6) मेलयत । **4**

१ सः तान् वनं	गमयति
२ गुरुः गुरुकुले शताधिकच्छात्रान्	भोजयति
३ आचार्यः कमण्डलौ विद्यमानं जलं	पाययति
४ शिक्षकः छात्रान् शास्त्राणि	अध्यापयति

7) आवरणे स्थितस्य प्रयोजककर्तृ-पदस्य साहाय्येन णिजन्तवाक्यानि लिखत । 5

उदा –कन्या गृहं गच्छति । (माता)

माता कन्यां गृहं गमयति ।

१ गृहस्वामी अर्चकेन पूजां कारयति ।

२ गुरुः छात्रेण स्यूतम् अनाययत् ।

३ जननी शिशुं शाययति ।

४ मातुलः अग्रजं मञ्चात् उत्थापयति ।

५ गौरी गिरिजया मधुरं खादयति ।

8) अधो दत्तानि वाक्यानि क्तप्रत्ययान्तेन परिवर्त्य लिखत। 5

चत्वारः ब्राह्मणाः परस्परं निश्चयं कृत्वा विद्यार्जनार्थं कान्यकुब्जनगरं गताः । / चतुर्भिः ब्राह्मणैः गतम् । तत्र तैः विद्यामठं गत्वा पठितम् । एवमेकचित्ततया पठित्वा ते सर्वे विद्याकुशलाः सञ्जाताः। ततः तैः आचार्यस्य आज्ञां स्वीकृत्य स्वदेश-गमनार्थं निश्चितम्। गमनकाले द्वौ मार्गौ तैः दृष्टौ ।

9 'सति-सप्तमी' प्रयोगेण वाक्यानि योजयत । 5

१ विक्रमादित्ये राज्यं परिपालितवति (सति) रिपवः तूष्णीम् आसन् ।

२ वित्ते क्षीणे जाते (सति) परिवारजनाः दुःखिताः ।

३ तस्यां भोजनं खादन्त्यां (सत्यां) दूरवाणीध्वनिः श्रुतः।

४ सीतारामलक्ष्मणेषु वनं गतेषु (सत्सु) दशरथः प्राणान् अत्यजत् ।

५ आचार्ये परिश्रमस्य महत्त्वं बोधितवति (सति) अपि शिष्याः अलसाः सन्ति।

10) यथानिर्देशं रिक्तस्थानानि पूरयत । 5

१ नदीषु गङ्गा विपुलतमा ।

२ बालकेषु यमलौ राघवमाधवौ यविष्ठौ/कनिष्ठौ ।

३ छात्रेषु गुणवत्तमम् अनिरुद्धं सर्वे शिक्षकाः श्लाघन्ते।

४ सस्यमिदम् अनयोः सस्ययोः पेलवतरम् ।

५ भवतः प्रेष्ठं कर्म किम्?

11) यथानिर्देशं प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि रचयत । **5**

१ सैनिकेन आपद्रहितायां परिस्थित्यां दृष्टायां मन्त्री सूचितः ।

२ अतः एव तेन भवान् न मारितः।

३ माता पुत्रेण गुरुं वन्दयति।

४ मृगैः परिवृतेन तेन वटवृक्षस्य समीपं स्थितम्।

५ एतस्मिन् महाविद्यालये ज्येष्ठः प्राध्यापकः कः ?

12) णिजन्तप्रयोगे प्रयोज्यकर्तुः द्वितीयाविभक्तिः कदा सम्भवति ? सोदाहरणं विवृणुत । **4**

13) धातूनां णिच्-प्रत्ययान्तं रूपं प्रयुज्य यथानिर्देशं वाक्यानि रचयत । **3**

स्मृ + णिच् (क्तवतु, स्त्रीलिङ्गे)_____

कृ + णिच् (क्त्वा) _____

श्रु + णिच् (तुमुन्) _____

14) गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत । **5**

मित्रस्य वचनं श्रुतवतः रथकारस्य नयने बाष्पपूरिते अभवताम् । सः सगद्गदम् उक्तवान् – 'मित्र !भवतः दुःखकारणं यत्किमपि भवतु तद् वदतु । यदि शक्यते तर्हि अहं तस्य प्रतिकारं करोमि । अन्यत्र उक्तम् अस्ति यत् अस्मिन् जगति रसायनादिभिः दिव्यौषधैः मन्त्र-तन्त्रादिभिः , तपस्विभिः ,बुद्ध्या वा साधयितुम् अशक्यं किमपि नास्ति । यदि एतेषु केनापि साधयितुं शक्यते तर्हि निश्चयेन अहं तत् साधयिष्यामि।' इति ।

१ कीदृशस्य रथकारस्य नयने अश्रुपूर्णे अभवताम् ? (1)

मित्रस्य वचनं श्रुतवतः रथकारस्य

२ “यदि शक्यते तर्हि अहं तस्य प्रतिकारं करोमि ” - वाक्यमिदं बहुवचने परिवर्त्य लिखत । (1)

यदि शक्यते तर्हि वयं तस्य प्रतिकारं कुर्मः ।

३ पर्यायपदं लिखत – (2)

अ .वचनम् - वाक्/ वाक्यं/ वचः/ वाणी / उक्तिः

आ.जगति - लोके/ प्रपञ्चे / भुवने / पृथिव्याम्/भुवि/विश्वे

इ .प्रतिकारम् - समाधानम् / प्रतिक्रियाम्,

ई .निश्चयेन – अवश्यं/नूनं/ध्रुवं/असंशयं/

४ यद्येतेषु – यदि+एतेषु – यण् सन्धिः (1)

15) “ यादृशं भक्षयेद् अन्नं बुद्धिः भवति तादृशी ।” सत्त्वाहारस्य मुख्यत्वं किम् ? इति विषयम् अधिकृत्य पञ्चवाक्यैः अनुच्छेदं लिखत । 5